

Litteraation numero: 113211/11
Tallenteen nimi: Mielitekopodcast, jakso 1. Vieraana professori Arto O. Salonen
Tallenteen kesto: 60 min
Litteroitu: Tutkimustie Oy 3.5.2023

Puhujien merkinnät: Markus Laakso
Arto O. Salonen

Muut merkinnät: (-) Pois jäänyt sana tai sanan osa
(--) Pois jäänyt jakso
(sana) Epäselvä sana tai jakso
[hakasulkeet] Litteroijan kommentti

Huomautukset: --

[pianomusiikkia]

Miehen ääni: Unelmia ja päämääriä kohti hakeutuminen tekee elämästä elämisen arvoista. Näin väittää professori Arto O. Salonen, joka on Markus Laakson vieraana Mieliteko-podcastissa.

Markus Laakso: Arto O. Salonen, työskentelet professorina Itä-Suomen yliopiston yhteiskunta- ja kauppatieteellisessä tiedekunnassa. Olet Suomen kestävän kehityksen asiantuntijajaneelin jäsen ja Snellman-kesäyliopiston tiederehtori. Lisäksi sulla on dosentuurit kasvatustieteissä Helsingin yliopistossa, kestävässä kehityksessä Maanpuolustuskorkeakoulussa ja ekososiaalisessa hyvinvointitutkimuksessa Itä-Suomen yliopistossa. Eli voisi väittää, että osaamisesi ja kokemuksesi on verrattain laaja ja monipuolinen, mutta olet kuitenkin keskittynyt kestävään yhteiskuntaan siirtymiseen ja lähestymistapasi on tieteiden välinen ja tulevaisuussuuntautunut. Mitä tämä tarkoittaa käytännössä ja mihin sinä työlläsi tähtäät?

Arto O. Salonen: Joo, elikkäs keskeistä on se, että mun pyrkimys ymmärtää maailmaa ei tule yhdestä siilosta päin, vaan mä yritän nähdä maailman horisonttina, missä erilaiset siilot kohtaavat toisensa. Ja nyt jos katsotaan sitten, mikä tämä tilanne tällä hetkellä tällä planeetalla on Euroopassa ja yksittäisissä valtioissa ja ihan yksittäisten ihmistenkin elämässä, me eletään mielenkiintoista aikaa. Ensimmäinen ilmastonmuutos on käsillä, joka on pääasiassa ihmisen aiheuttama. Aikaisemmat eivät ole sellaisia olleet. Meillä on kuudes sukupuuttoaalto käynnissä, joka on ensimmäinen ihmisen aiheuttama. Ne viisi aikaisempaa eivät ole olleet ihmisestä johtuvia. Ja sitten luonnonvaratkaan ei tahdo riittää. Eli tässä täytyy tehdä käänne. Ihan kertakaikkisesti se polku, jolla tähän päivään tultiin, ne hyvinvoinnin tavoittelun tavat, joilla on totuttu toimimaan, ne eivät kannu meitä enää hyvään tulevaisuuteen. Pitää tehdä ratkaisu siirtymällä kestävään elämään ja yhteiskuntaan ja maailmaan. Eli se koskettaa ihan kaikkia maita, se koskettaa kaikkia yhteiskunnan sektoreita ja se koskettaa jokaisen kansalaisen elämää etenkin tietysti tällaisissa ylikuluttavissa maissa niin kuin Suomessa. Jos kaikki maailman ihmiset kuluttaisivat niin kuin me, tältä vuodelta luonnonvarat olisi käytetty loppuun maaliskuun viimeiseen päivään mennessä. Onneksi nyt kaikki eivät kuluta niin kuin me. Eli sitten se, kuka voi jotakin tehdä, se porukka on täällä. Me voidaan muuttaa käyttäytymistämme, jos halutaan. Kuudetta kertaa peräjälkeen kerrotaan, että meidän yhteiskunnan rakenteet ovat niin vetävät, että me olemme se maailman onnellisin kansa. Tässä tilanteessa, jos me halutaan, me voidaan muuttaa todellakin meidän hyvinvoinnin tavoittelun tapoja. Se ei välttämättä ole keneltäkään pois.

Markus: Tämä on itse asiassa minimuodossa sitä, mitä tämä Mieliteko-ohjelmakin tekee, kun meidän tavoite on muuttaa Pohjois-Savon alueen ihmisten käyttäytymistä itselleen positiiviseen suuntaan. En tiedä, oletko tietoinen, mutta Pohjois-Savohan on Suomen sairain alue. THL:n indeksien mukaan missään muualla Suomessa ei voida niin huonosti sekä fyysisesti että mielenterveyden osalta kuin Pohjois-Savossa. Kun vertailuindeksi koko maassa on 100, Pohjois-Savossa mielenterveysindeksi on 144,7 eli ihan hirveän korkea. Samoin Kuopio on suurista kaupungeista selvästi heikoin. Kuopion indeksi on 148,5. Eli jotain dramaattista on saatava aikaan, jotta tämä kehitys saataisiin toiseen suuntaan hilattua. Mistähän se voi johtua, että nimenomaan Pohjois-Savossa on Suomen heikoin mielenterveys ja terveys yleensä?

Arto: En osaa kyllä sanoa, mikä siellä olisi se keskeinen selittäjä, mutta suomalaisen yhteiskunnan järjestäytymisen kannalta meille on tyypillistä se, että me suoritetaan ja suoritetaan ja suoritetaan, ja sitten me eletään yhä yksilökeskeisemmin, yksilökeskeisemmin ja yksilökeskeisemmin. Jotenkin se meidän vapausihannekin on lähtenyt kaventumaan sen tyyppiseksi, että kunpa pärjäisin elämässä ilman sinua. Tämäntyyppisessä yksilökeskeistyvässä ja suorituskeskeistyvässä yhteiskunnassa ihmiset jäävät aika lailla yksin. Silloin alkaa helposti tulla sellainen kokemus elämästä, että muilla elämä kyllä sujuu ihan mukavasti, mutta minulla se tökkii pahasti. Nyt kun tähän yhdistetään vielä se, mistä me keskimäärin puhutaan toistemme kanssa, jos puhutaan. Me puhutaan kovin pinnallisista asioista. Me ei jaeta syviä elämän iloja ja suruja. Me ei jaeta jokapäiväistä elämää keskenämme. Ja siitä johtuu se, että me jäädään jonkinlaiseen ahjoon, joka alkaa polttelemaan meitä ja elämä alkaa tuntumaan tosi mitättömältä ja turhalta ja pieneltä ja siltä, että mihinkään ei oikein voi vaikuttaa. Asiat vaan tapahtuvat minulle, ja tulevaisuuskin näyttää siltä, että juoksu vaan kiihtyy. Ja kyllä tässä alkaa puristus vaan lisääntymään lähivuosina, jos ei sitä nyt vielä ole jo aika paljon. Joku tällainen selitys siellä varmaankin takana voisi olla kansallisella tasolla.

Markus: Joo ja tämä on erittäin mielenkiintoista, että otit juuri tämän puhumisen esimerkiksi, koska se on ollut löydös, mitä tässä meidänkin ohjelmassa ollaan pohdittu paljon. Kun tuolla on tehty erilaisia kyselyitä alueellisesti useita,

siellä on noussut jokaisessa esiin ylisukupolvinen puhumattomuuden kulttuuri. Savolaiset puhuvat paljon, mutta mitä ne puhuvat. Ne eivät ehkä puhu juuri sitä, mitä heidän pitäisi puhua, vaan on paljon niin sanottua tyhjää puhetta tai pinnallista puhetta, mutta nämä asiat, jotka olisi syytä käsitellä, monesti saattavat jäädä käsittelemättä johtuen ehkä kenties häpeästä tai kasvojen menettämisen pelosta tai muusta. Miltä tämä kuulostaa? Olemmeko ytimessä nyt tässä?

Arto: Mä vähän veikkaisin, että ollaan aika lailla ytimessä. Eli jos me saataisiin kokemus jaetusta elämästä ja siitä, että tässä ollaan kuitenkin pohjimmiltaan aika lailla samassa veneessä ja meidän ihmisyyden haasteet ovat kuitenkin yllättävän samankaltaisia, siinä jo se taakka alkaisi keventymään. Mä luulen, että me aika paljon ajatellaan just ennakkoluuloisesti. Me tosiaan kuvitellaan, että muilla elämä on paljon helpompaa kuin minulla itselläni. Se johtuu siitä, että me puhutaan hyvin pinnallisista asioista. Nyt se, mikä elämästä tekee elämisen arvoista, siihenhän meidän kannattaisi tähdätä, eli siihen miten tästä päivästä tulee merkityksellinen minulle, mitkä ovat hyviä syitä elää tämä päivä, miksi juuri nyt kannattaa olla olemassa. Jos tätä kautta lähdetään jakamaan elämäkokemuksia, silloin ollaan pikkasen jo isomman äärellä ja alkaa löytymään sellaisia tarkoituksia olemassaololle, jotka alkavat kannattelemaan meitä. Samalla ehkä me havaitaan, että hetkinen tämä olemassaolon tuska on yllättävän samanlaista kaikille meille.

Markus: Kyllä. Nyt on tämmöisiä trendejä ja voiko sitä määrittää jo megatrendiksi, että tämä maailma on menossa hyvin paljon individualisempaan suuntaan. Jos se jatkaa siihen suuntaan menemistä, mitä tapahtuu? Ja onko siis tulevaisuuden kannalta hyvä, että palataan tavallaan tässä ajattelussa taaksepäin johonkin, ei nyt ehkä heimoihin, mutta siihen suuntaan, perhekeskisyteen, ystäväkeskisyteen ja myöskin läheisyystävälliseen maailmaan? Koska esimerkiksi sosiaalinen mediahan on vienyt meitä tavallaan lähemmäs, mutta hyvin paljon kauemmas samaan aikaan. Vai oletko eri mieltä?

Arto: Olen kyllä kovin samaa mieltä. Ajattelen myös sillä tapaa, että nyt nämä uudet välineet, joita meillä on käytössä, kyllähän me niitä voidaan myös käyttää hyvään. Nythän me voidaan sitä elämän iloa ja surua jakaa yllättävissään ihan vaikka kansainvälisissäkin yhteisöissä, kun meillä on tämä internetin tuoma mahdollisuus verkottua keskenämme niin, että maiden väliset rajat on helppoja ylittää ilman rajamuodollisuuksia. Ei tarvitse passia vilauttaa, kun me päästään muodostamaan ryhmiä ihan uusilla tavoilla. Eli se voi luoda ihan hyvin semmoisia hienoja mahdollisuuksia pystyä jakamaan elämää ihan eri tavoin kuin aikaisemmin, mutta toisaalta onhan se aina kapeata tämä tämmöinen verkon yli huutelu. Kyllä me tarvitaan sitä keskinäistä kohtaamista, jossa me pystytään lukemaan toisiamme muillakin tavoilla kuin pelkästään kuvan ja äänen avulla, että se olisi jotain sellaista kokonaisvaltaisempaa ehkä jotain kehollisempaa, jossa me aistitaan toistemme ajatukset jopa niin, ettei niitä tarvitse edes ääneen sanoa.

Markus: Joo ja sitten myöskin sosiaalinen mediahan on vienyt keskustelukulttuuria ylipäätään semmoiseen suuntaan, että ei välttämättä face to face tulisi sanottua niin herkästi negatiivista. Tämä polarisaatio on valitettava tosiasia. Voiko siitä päästä eroon ja jos niin miten?

Arto: Se on kiinnostava ilmiö kyllä se vastakkainasettelu ja asioiden oikein tarkoitushakuinen ääripäistäminen, että jos toinen sanoo kyllä...

Markus: Ja tahallaan toisen väärin ymmärtäminen.

Arto: Kyllä, että heti pitää siihen kyllään olla vastaamassa ei, ei, ei. Sehän on ihan voittajan ja häviäjän valitsemista. Ei se ole vuorovaikutusta, joka rikastaisi meitä. Vuorovaikutushan on parhaimmillaan yhteyttä toiseen, että me otetaan yhteys toiseen ja kuullaan, mitä se toinen haluaa maailmasta minulle kertoa ja itsestään. Sitten kun meillä on yhteys keskenämme, siinä se on. Siinä se on. Nyt tämä nykyinen tapa vaikuttaa vaikka sosiaalisessa mediassa ei siinä yritetä edes hakea yhteyttä toiseen, vaan se on sitä juupas eipäs -kinastelua, joka ei todellakaan vie meitä eteenpäin. Eli jos me saataisiin yhteys toiseen, me ehkä ymmärrettäisiin se samankaltaisuus, joka meillä on ja sitten ehkä se viehättävä erilaisuus, jolla me täydennetään toisiamme. Sitten me ehkä päästäisiin parhaimmillaan huomaamaan, että itse asiassa mä tarvitsen sun hyväksyntää. Mä tarvitsen kokemuksen siitä, että mä kelpaan tällaisena kuin mä olen. Mun ei tarvitse yrittää olla jotain muuta kuin mitä mä pohjimmiltani olen. Mä olen riittävä tällaisenaan. Mä olen arvokas olento pelkästään siksi, että tässä mä olen. Jos ihminen tällaisen syvän tunnustuksen oman olemassaolonsa arvosta saa, siinä se voima piilee, millä me noustaankin kaikista niistä montuista ja kuopista ylös, joita elämä meillä on asettanut. Eli kuinka me lisättäisiin sellaista kanssakäymistä, missä me koetaan kuulumista, liittymistä, pikkaisen itseämme suuremman osana olemista, johonkin ylvääseen päämäärään tähtäämistä ja mitättömyydestä eroon pääsemisestä.

Markus: Kyllä. Jos ajattelee, mitä vaikka esimerkiksi Instagramin filtit ovat tehneet kauneusihanteille ja -paineille ja kaikelle tälle, ehkä välillä on niin sanotusti hyvä ottaa maski pois ja olla oma itsensä. Meillä on ollut mainoskampanjoita tässä Mieliteko-ohjelmassa. Ensimmäinen oli Puhutaanko?, jossa nimenomaan pyrittiin lisäämään ihmisten välistä vuorovaikutusta ja että ihmiset rohkeammin puhuisivat asioista, mitkä ovat mieltä kuormittavia. Toinen näistä kampanjoista oli Halataanko?, joka pohjautui sosiaalisen kosketuksen tärkeyteen. Siinä haastattelin esimerkiksi tutkija Juulia Suvilehtoa, joka puhui juuri tästä, mitä esimerkiksi korona on tehnyt sille, että ihmisillä ei ole fyysistä kosketusta, koska kielletäänkin, että puolitoista metriä pitää olla turvavälit ja muut. Sosiaalinen kosketus ei tietenkään ole mahdollistakaan, paitsi ehkä robotiikan tai automaation avulla, ihmisten välillä elleivät he tapaa toisiansa. Miten sä kokisit, että minkälainen painoarvo on sosiaalisella kosketuksella ihmisten hyvinvoinnissa?

Arto: Varmasti tosi keskeinen. Mä luulen, että se vaihtelee ihmisten välillä jonkin verran, mutta onhan se syvä perustarve ja siinä välittyy paljon enemmän kuin sanojen kautta. Siinä pystytään ihan sekunnin murto-osassa välittämään jotain kovin merkityksellistä, mikä helposti jää välittämättä sanojen avulla. Sanat on kuitenkin aika kapea tapa kertoa sitä, mitä elämä on ja mitä me silleen pohjimmiltaan hyvin kokonaisvaltaisesti toisistamme ajatellaan ja miten me tämä ainutlaatuinen hieno elämä koetaan. Elämä, joka on käsittämätön ihme, jonka selittäminen on täysi

mahdottomuus. Kyllähän me tarvitaan erilaisia keinoja pysähtyä haltioitumaan siitä mahdollisuudesta, että me saadaan tässä ja nyt kohdata toisemme ja olla olemassa ja elää.

Markus: Joo ja jotkut asiat ovat tosiaan sellaisia, jos nyt vaikka puhutaan osanotosta tai sellaisesta, ilmeet ja eleet ja se vaikka, että otat lähimmäistä kädestä kiinni, jolta kuollut joku tärkeä henkilö ja katsot häntä silmiin, se voi ihan eri lailla välittää sen viestin kuin sanot, että otan osaa. Se on siinä mielessä kyllä harmi, jos ihmiset eivät näe toisiansa niin, että he voisivat olla myöskin tämmöisessä kanssakäymisessä keskenään eikä pelkästään ruudulla. Vaikka paljon parempi se ruutukin on kuin, että jää yksin ylipäätään.

Arto: Tuossa yksin jäämisessä on kiinnostavia mahdollisuuksia kyllä, jos me ajatellaan avarasti elämää ja kokemusmaailmaa, joka kuitenkin jokaiselle meille on persoonallinen ja henkilökohtaisesti koettavissa. Mutta jos sä lueskelet kirjaa, joka tuntuu sun mielestä kiehtovalta ja jotenkin vetävältä ja sä alat eläytymään sen kirjan henkilöiden maailmaan, voi olla, että sä olet kohta osa sitä kirjan tarinaa niin vahvasti, että kokemuksellisesti sun yksinäisyys väistyy. Okei, toiset sanoo, että no mutta tuohan on mielikuvittelun tuotosta. Niinhän se on, mutta se on osa homo sapiensin kapasiteettia, että me pystytään kuvittelemaan itsemme johonkin muuhun kuin missä me nyt ollaan. Jos ajatellaan nyt vaikka sellaista, mikä on ajateltu, että se vie meitä eteenpäin niin kuin vaikka innovatiivisuus, sehän perustuu just siihen, että me kuvitellaan jotakin, jota ei vielä ole, ja sitten me otetaan se puheeksi. Ja sitten me tehdään siitä joku, josta me sanotaan, että tuo on innovatiivista. Eli siis se kuvittelukykyhän on ajuri kaikkeen hyvään parhaimmillaan meille. Sen ruokkiminen täyteen voimaan voisi olla ihan hyvä reitti jotain upeampaa ja avarampaa ja ylväämpää ja kokemuksellisesti täyteläisempää elämää. Ja taidehan siinä on se käyttövoima. Yksi mahdollisuus ainakin, että me saadaan ruokittua taiteen avulla itseämme uudenlaisiin ajatuksiin ja jonkinlaisiin tuoreisiin näkyymiin siitä, mitä elämä voisi olla ja mitä se ei ehkä voisi olla ja mikä ainakin olisi tavoittelemisen arvoista. Koska niin se on, että se, miten nyt asiat on, ei kerro sitä, miten ne voisivat olla.

Markus: Mm.

Arto: Ajattele, 150 vuotta sitten me suomalaiset elimme keskimäärin neljäkymppisiksi. Jos 150 vuotta sitten olisit sanonut, että hei tuhlataanko eliniän odote, monet olisivat hymähdelleet, että niinpä niin, eipä taida tuollaiset asiat olla mahdollisia. Tässä sitä ollaan.

Markus: Kyllä ja tarinat opettavat myös empatiakykyä ja ihmisyyden ymmärtämistä ehkä paremmin ja nimenomaan sitä, että miten asiat voisivat olla. On hauskaa, että otit tämänkin puheeksi, koska tämä meidän kolmas kampanjahan oli Unelmoidaanko?, joka nimenomaan keskittyi siihen, miten tärkeää on luoda tulevaisuuskuvia, että sulla itsellesikin on joku, minne tähdätä ja tavoitteita kenties, mitä kohti pyrkiä. Ja unelmathan voivat olla mitä tahansa, esimerkiksi oman henkisen kehityksen askel askeleelta parantaminen tai jotkut taidot, mitä haluaa tai ihan mitä vain. Unelmointihan myöskin edistää luovaa ajattelua, mikä sitten johtaa juuri näihin innovaatioihin ja muihin. Kuin tärkeää on unelmointi ja pitäisikö ihmisten ottaa päivästänsä aikaa unelmoinnille?

Arto: Ehdottomasti. Se viitoittaa se mahdollisuuksien maailma, joka on mahdollista saavuttaa, kunhan se ensin jotenkin kuvitellaan. Nyt jos palauttaisi tämän keskustelun siihen, mikä tekee elämästä elämisen arvoista, sehän on keskeisesti juuri tämä, että mulla on mielessä joku päämäärä tai mieluusti muutamia päämääriä, jotka mä koen niin kiehtoviksi ja tavoittelemisen arvoisiksi, että mä alan hakeutumaan niitä päämääriä kohtaan. Yleensä ne unelmoinnin päämäärät ovat sellaisia, joissa se meidän ainutlaatuisuus kohtaa sen unelman. Toisin sanoen se mun mielenkiinto ja se mun tapa olla olemassa, se mun erityisyys, ne mun kiinnostuksenkohteet, ehkä mun kyvykkyydet, osaamiset, taidot, mun suhtautuminen maailmaan kohtaa jotain sellaista, mitä ei vielä ole, mutta jota kohtaan kannattaisi lähteä käymään. Siinä kun sitten lähtee kulkemaan tällaista unelmaa kohtaan, yleensä alkaa ratkaisemaan ongelmia, joita arkeen liittyy. Eli se on suuri elämän täydellistymisen mahdollisuus, kun mä olen tunnistanut jotakin ylvästä ja tavoittelemisen arvoista, sitä mitä unelmaksi sanotaan ja sitten mä omista lähtökohdista käsin mulle ominaisilla tavoilla lähden sitä kohti liikkumaan. Ollaan ison äärellä. Ollaan erittäin ison äärellä. Nyt on jotenkin just siitä kyse, että onko meillä tilaa tämänäyttypiselle keskustelulle, jossa me voitaisiin nähdä tulevaisuus jonakin muuna kuin pelkästään menneisyyden jatkumona. Tietenkin menneisyys määrittää tulevaisuutta, ensi viikkoa ensi kesää, syksyä, seuraavia vuosia kyllä, mutta ei kaikilta osin. Me voidaan muuttaa sitä polkua, jolla me nyt ollaan, jos me halutaan. Nyt jos koskaan, sen polun muuttaminen on tosi olennaista, koska näyttää siltä, että se polku, jolle tavanomaisuudet johtavat, se meidän opittu tapa tavoitella hyvinvointia johtaa, ei ole paras mahdollinen.

Markus: Mitä se voisi olla? Minne pitäisi mennä, että maailma menisi parempaan suuntaan ja ylipäätään, että ihmiset voisivat paremmin?

Arto: Kaksi asiaa. Ilman muuta tulevaisuuden toivo täytyy saada vahvistettua. Eli elämän edellytykset täytyy turvata, joten yritetään kaikilla jokapäiväisillä teoilla ottaa kantaa siihen, että elämän edellytykset säilyisivät. Toisin sanoen jos meillä ei enää ole pölyttäjiä mustikkametsässä, sitten jos me mustikoita halutaan syödä, täytyy itse käydä pölyttämässä ne metsät. Eli miten me integroidutaan, tullaan osaksi tätä ympäröivää todellisuutta niin harmonisesti, että me otetaan huomioon se, että tämä elämä on kokonaisuus ja mun elämä on riippuvaista vaikka kasveista, koska nythän mä just hengitän tässä sitä happea, mitä kasvit mulle tekevät. Totta vai ei? Eli että me ollaan kiinni tässä ympäröivässä todellisuudessa monilla tavoilla, joten vaalitaan elämän edellytyksiä kaikilta niiltä osin, jotka asiat me voidaan ottaa huomioon jokapäiväisessä arjessa. Sitten tulee mahdollisuuksia, joissa me voidaan vaikuttaa vähän isomminkin, että koko yhteiskunta ehkä nytkähtää enemmän siihen suuntaan, että me vaalitaan elämän edellytyksiä. Mutta jotta me oltaisiin vahvoja elämän edellytysten vaalijoita, meidän pitää saada kokemus siitä, että me ollaan arvokkaita sellaisina kuin me ollaan, että me koetaan merkityksellistä olemassaoloa tässä ja nyt, että meidän elämällä on jonkinlaisia riittävän hyviä syitä juuri nyt. Siihen me tarvitaan toisiamme, että me kohdattaisiin toisemme niin, että me annetaan toisillemme kokemus kelpaavuudesta, että me annetaan kokemus siitä, että sä olet ok tuollaisena kuin sä olet, että sä olet riittävä. Ei sun tarvitse olla jotain muuta kuin mitä sä olet, vaan tuo on ihan hyvä, mitä sä just nyt

olet. Silloin kun me tämä kokemus saadaan, elämä alkaa kantamaan ja silloin me ollaan vahvoja myös ottamaan entistä enemmän huomioon niitä asioita, jotka meidän on pakko ottaa huomioon, että meille kävisi hyvin, eli että me säilytetään elämän edellytyksiä. Eli nämäkin kaksi näkökulmaa on kietoutunut toisiinsa. Mutta mä väittäisin, että kun näistä kahdesta pidetään kiinni, eli että turvataan elämän edellytykset ja vahvistetaan toistemme kokemusta siitä, että me ollaan riittäviä. Me ollaan ainutlaatuisia olentoja, joissa jokaisessa on heikkoutta, mutta jokaisessa on myös jotain vahvuutta. Jokaisessa on jotain pysäyttävää kauneutta, jotain hyvyyttä, jonka esiin houkutteleminen on ehkä se mun tehtävä tässä maailmassa. Eli nämä kaksi kun otetaan huomioon, kaikki muu on järjesteltävissä, kaikki muu on järjesteltävissä.

Markus: Kyllä ja se on hyvä, kun tässä tulevaisuuden tutkimuksessakin on kuitenkin taustalla tai ihmisten elämässä yleensä on tieto, mitä on aiemmin tapahtunut ja mihin se on kenties vienyt. Sitten kun haistellaan jotain heikkoja signaaleja, että mihin suuntaan kenties joku voisi mennä tai minne suuntaan megatrendit ovat menossa, sitten voidaan historian valossakin vähän miettiä, että mitähän tässä tulee tapahtumaan. Nyt jos vaikka pelataan tätä elämän edellytyksiä maapallolla, jos nyt luontoa ajatellaan, sehän on ollut aika pitkään sitä, että oikeastaan luonnon puolesta voisi sanoa, että maailma meni pilalle siinä vaiheessa, kun ihminen otti sen haltuun, jos radikaalisti näin ilmaistaan. Jos ajatellaan vaikka, minkälaista Suomessa on ollut jonkun kansanuskon aikoihinkin ja muihin, kun luonnosta otettiin jotain, sinne vietiin jotain tilalle. Oli vuorovaikutteinen tämä ihmisen ja luonnon suhde. Kun taas nyt se on ollut aika pitkään sellaista, että vähän niin kuin otetaan kaikki irti, mikä lähtee. Voisiko tämmöisessä ajatuksessa olla jotain tulevaisuuden pelastaminen siementä, että ajateltaisiin vähän samalla lailla, että jos luonnosta jotain otetaan, laitetaan sitten tilalle? Enkä tarkoita välttämättä sitä, että avohakkuutetaan iso metsä ja pistetään siemeniä sinne, vaan ylipäätään, että tämmöinen mentaalinen malli voisi olla järkevää istuttaa kaikkien päähän.

Arto: Ehdottomasti. Ajattelen niin, että tuossa se ratkaisu on. Me on opittu hallitsemaan tätä planeettaa, ja se on ollut meillä ehkä viimeisten vuosisatojen missio, ottaa haltuun tämä planeetta. Mutta yhä enemmän meidän täytyy hakea harmoniaa itsemme ja tämän planeetan välille ja tulla osaksi tämän planeetan kokonaisuutta. Eli miten me osattaisiin olla tämän planeetan hienossa järjestäytyneessä systeemissä pala, joka ylläpitää kokonaisuuden elinvoimaa. Juuri tästä on kyse. Tästä on pienemmässä mittakaavassa kyse myös kahden ihmisen tai kolmen tai viidenkymmenen ihmisen välisessä suhteessa, eli kuinka me saadaan yhteys toisiimme. Ja nyt niitä yhteyden rikkojia on liikkeellä ihan hirveästi nimenomaan ehkä tämän ääripäistävän sosiaalisen median takia. Meidän pitäisi lähteä kommunikoimaan toistemme kanssa yhä enemmän niin, että me hakeudutaan yhteyteen, me kytkeydytään toisiimme ja me koetaan kuulumista, että me ollaan yhdessä jotain, joka luo elämää kannattelevaa voimaa. Me päästään jakamaan ne elämän ilot ja surut ja me päästään luomaan sellainen tuntuma, että sä olet arvokas tuollaisena kuin sä olet ja mä koen kelpaavuutta sellaisena kuin mä olen. Silloin meistä tulee vahvoja. Silloin me voidaan tehdä se kaikki, mikä täytyy tehdä, jotta tulevaisuus olisi houkuttelevan hyvä.

Markus: Kyllä. Näin juuri. Just tästä on meidän neljännessä kampanjassa Riisutaanko? vähän kysekin, että ihminen tulisi kohdata ihmisenä ja myöskin että pitäisi riisua omat pelot ja ennakkoluulot ja häpeät ja oletukset pois ja kohdata lajitoverin sellaisena kuin itse on. Se on kauhean oleellista ainakin minun ja meidän Mieliteko-ohjelman ihmisten mielestä. Jos tässä puhutaan häpeän riisumisesta, miten häpeän voi riisua pois itseltään?

Arto: Varmaan iso projekti. Kyllähän se turvaa vaatii, eli sellaisen olosuhteen, että mä koen, että mä olen turvassa olinpa mä kuinka vain tai elinpä mä miten vain tai sanoinpa mä mitä hyvänsä. Samalla tietysti, eihän kaikki ole ok. Kyllähän meidän pitää ottaa moraalinen vastuu omasta tavastamme olla olemassa, mutta tarkoitan sitä, että me oltaisiin silleen turvassa, että kaikista asioista voidaan puhua ja ne asiat keskustelevat keskenään ja ne eivät tule osaksi meitä. Silloin kun ne eivät tule heti osaksi meitä, me pystytään ehkä paremmin puhumaan sellaisestakin, joka itse asiassa on jotain synvää arpea ja ehkä vielä avoinna olevaa haavaa, jonka menneisyys on tuottanut, joka ei ole vielä poistunut elämästä ja voi olla, ettei poistu koskaan elämästä. Just se turvan puute meillä ehkä on se ongelma. Se johtuu ehkä siitä, että me ei oikein kohdata toisiamme. Me ei oikein pystytä luomaan yhteyttä toistemme kanssa, että me koettaisiin, että me ollaan turvassa ja että me voidaan puheeksi mitä tahansa ja se on ihan ok. Jos tälle vuorovaikutuksen tasolle päästään, että me päästään siitä väittelyn kulttuurista eroon, eli siitä että valitaan voittaja ja häviö, päästään keskustelun kulttuuriin, jossa erilaiset näkökulmat vähän vuorovaikuttavat, mutta vielä syvemälle dialogisuuteen, missä me ollaan yhteydessä toisiimme. Ja me ei tiedetä, mihin tämä meidän vuorovaikutus johtaa, mutta me tiedetään, että se johtaa johonkin hyvään, koska meillä on yhteys keskenämme. Silloin voi syntyä jotain, joka on ylvästä ja ylevää. Siinä se olisi se ratkaisu. Tämä on helppoa sanoittaa, mutta käytännössä tosi vaikeata tehdä, mutta ei mahdotonta.

Tämä voisi olla ihan vaikka kansallinen kehitysohjelma, että me lisättäisiin tässä loppuvuoden aikana muutama prosentti aitoa kohtaamista. Silloin kun me kohdataan toisemme, ikään kuin kellot pysäytetään. Sitten siitä kohtaamisesta lähdetään eteenpäin sitten, kun ollaan vahvempia kuin siihen kohtaamiseen tultaessa. Tämältyyppinen on ihan normaalia yhteisöllisissä kulttuureissa. Siellä ihmiset kohtaava toisensa, jakavat senhetkiset elämän ilot ja surut. Siinä voi mennä viisi minuuttia tai kymmenen minuuttia tai jopa puoli tuntia, ja sitten lähdetään eteenpäin, kun ollaan vahvempia kuin siihen kohtaamiseen tultaessa. Mutta meillä on kiire suorittamaan, ja nyt ne suoritemäärät laskevat, jos me tällä tapaa aletaan kohtaamaan toisiamme. Siinä on ehkä se problematiikka just tämä tällainen talouskasvuriippuvainen yhteiskunta, joka on kovin riippuvainen siitä, että suoritemäärät jatkuvasti kasvavat ja lisääntyvät. Ja sittenhän tähän kuuluu tällaiseen talouskasvuriippuvaisen yhteiskunnan paradigmaan se, että riittävyttä ei määritellä. Riittävästi on vähän enemmän kuin se, mitä meillä nyt on. Eli me ei päästä perille koskaan. Se on sellainen asia, mikä voi olla ihan ok yhteiskunnallisena strategiana, mutta kun se tulee osaksi kansalaisten arkea, meidän elämän kokemuksen piiriä, se alkaa syömään meiltä elämää kannattelevaa voimaa. Sitten me vaan sitä omaa tarpeellisuuttamme perustellaan sillä, että on kiire, on kiire, jossain jokin parempi jatkuvasti odottaa minua, ja sitten me juostaan pakoon omaa elämäämme. Me ei eletä nyt-hetkessä, ja nyt-hetki on ainoa mahdollisuus ihmisille olla olemassa. Totta vai ei?

Markus: Tämä onkin mielenkiintoinen, että miten tämän pystyisi kääntämään niin sanotusti terveempään suuntaan, koska tämä on ihan totta, että koko ajan ihmisiltä odotetaan enemmän ja ihmiset kokevat kilpailupainetta monessa asiassa ja henkistä uupumusta, jota myöskin kuormittaa se, että jatkuvasti olet tavoitettavissa ja älylaitteiden parissa. Ehkä huonoimmillaan hetkeäkään aivot eivät lepää. Jopa tulee uniin tällöinen, tai unenlaatu kärsii siitä, että aivot eivät nollaudu tarpeeksi. Monestihan sanotaankin, että luovuus vaatii laiskottelua. Sä makaat vaikka sohvalla tekemättä mitään tai katsot ulos keittiön ikkunasta, ja siinä alkavat ajatukset sitten juosta, kun sulla ei ole mitään, mikä sotkisi sitä keskittymistä tai sitä ihmisen aivojen luontaista kykyä pyrkiä olemaan luova. Onko se näin? Pitäisikö ihmisten laiskotella enemmän ja laittaa laitteet lukkojen taakse?

Arto: Varmaan. Ainakin sitten kun lähdetään metsäkävelylle, ei oteta niitä laitteita mukaan, että olisi mahdollisuus siitä elämän ihmeestä haltioitua, joka siinä ympärillä metsäkävelyllä on koettavissa, jos me halutaan se kokea. Silloin kun me vapautetaan itsemme tavanomaisuuden kahleesta, silloin alkaa tulla uusia ajatuksia. Sitä se luovuus on, että me keksitään jotain uutta, joka ylittää tavanomaisuuden, joka poikkeaa siitä valtavirrasta, joka on meillä elämässä tullut normaaliksi historian kautta. Ne tavanomaisuutta haastavat ajatukset tulevat silloin, kun syntyy tilaa uudennaisille ajatuksille. Kyllä se vaatii jotain normaalisuuden kehikosta eroon pääsemistä, mikä voi käytännössä olla vaikka sitä, että lähtee metsäkävelylle.

Markus: Joo ja vähän tällöinen lokerointiajatteluhan nyt esimerkiksi tässä polarisoidussa keskustelussa, mitä somessa käydään, on hyvin vahvaa. Jos sä et ole just tätä mieltä, sitten sä kuulut tähän toiseen porukkaan. Me hyvä, he paha. Just tämä dialogisuus kaikessa ja harmonisuus varmaan vie pitkälle.

Arto: Tuossa se on.

Markus: Kyllä. Voiko sun mielestä ennakkoluulottomuutta tai suvaitsevuuutta tietoisesti opetella?

Arto: Mun mielestä voi ilman muuta. Jos nyt puhutaan siitä luovuudesta tai puhutaan niistä innovatiivisista ideoista, nehen syntyvät niin, että joku tuuppaa meidät ajattelemaan uudella tavalla asioita. Se joku voi olla joku taide-elämys, joka virittää meidät kokeilemaan uudennaisia ajatuksia, mutta sehän voi olla myös se, että me siedetään jotain erilaisuutta ympärillämme, joka jostain syystä edellyttää sellaista, että hetkinen tuo tuntuu omituiselta, mutta haluanpa nyt katsoa, mikä paikka tuolla omituisella on minun elämässäni, mitä se saa aikaan minun ajattelussani. Tällöinhän ollaan jo ennakkoluulottoman tiellä. Tällainen ennakkoluulottomuus voi virittää meissä just sitä, mitä sitten luovuudeksi kutsutaan tai joka saa aikaan niitä innovatiivisia ideoita. Eli kyllä tällaista voi ilman muuta opetella. Alkaa suhtautumaan asioihin vaan pikkuhiljaa silleen, että kokeilee, mikä paikka tuolla uudennaisella ehkä inspiraatiota tuottavalla asialla, sillä erilaisuudella, jota vaikka joku ihminen edustaa, on minulle. Ihmisen kapasiteetista jää käyttämättä valtaosa. Mä väitän, että yksi syy on siihen se, että me ollaan hirveän ennakkoluuloisia. Me hakeudutaan samanlaisuuteen.

Markus: Näin on. Se on aivan totta. Monesti erilaisuuteen liittyy pelkoja just siitä, että on itse tottunut olemaan jonkunlainen ja jonkinlaisessa ympäristössä, mikä sitten manifestoituu jonkinasteisena pelkona, joka taas sitten asettaa tietynlaisia lukkoja omaan käytökseen ja kenties siihen, että ei löydetä sitä dialogista tai muuta yhteyttä siihen, joka on erilainen kuin itse. Tässä ollaan ihmisen sivistyksen syvässä päädyssä jo. Nämä kun saisimme kulkemaan käsi kädessä eikä nyrkki nyrkissä, oltaisiin varmasti jo pitkällä. Myöskin yksi pelko on just nimenomaan sitten häpeän pelko, joka estää sitten varmasti ihmistä toimimasta sillä lailla kuin hän ehkä haluaisi, mikä olisi sitten tärkeää, että tällöisistä päästäisiin eroon. Niin kuin tuossa otitkin puheeksi, varmaan just tällöinen dialogisuus ja asioitten ääneen sanominen pienentäisi niitä koko ajan, kun ymmärrys lisääntyisi kenties just keskustelulla jonkun muun kanssa tästä aiheesta, etteivät ne jää pään sisäisiksi peikoiksi.

Arto: Juuri näin. Eli elämän rohkeaa jakamista me tarvitaan, sitä sellaista kokemuksellista rikkautta, jota tulee siitä, että me tunnustetaan toisissamme olevaa hyvyyttä ja kauneutta ja ainutlaatuisuutta ja keskitytään niihin vahvuuksiin, joita jokaisessa on. Hirveän paljonhan meillä on heikkouksien kautta eteenpäin menemisen ajatusta. Me yhteisöjä tai organisaatiota yritetään kehittää silleen, että me kiinnitetään huomiota asioihin, jotka siellä ovat huonosti eli käytännössä vaikka ihmisten heikkouksiin ja sitten yritetään niitä parannella. Onko kivaa? Sellaisella meiningillä päästään parhaimmillaankin vain keskinkertaisuuteen. Mutta jos me kiinnitetään huomiota toisissamme oleviin hyviin puoliin, vahvuuksiin, joita niitäkin kaikissa meissä on, me voidaan päästä kaikkeen siihen, mihin me voidaan päästä eli erittäin hyvään lopputulemaan, jossa me aletaan jo kannattelemaan toisiamme. Siinä me ei pienennetä toisiamme, vaan me suurennetaan toisiamme, koska jokaiselle alkaa löytyä omannäköinen paikka ja olemisen tapa. Jokainen pystyy omalla ainutlaatuisuudellaan liittymään yhteisöön ja olemaan osa itsen ulkopuolella olevaa todellisuutta.

Markus: Sinähän olet tätä työhyvinvointiakin tutkinut ja ollut sen kanssa tekemisissä. Nythän on varmaan ennätyskelliset varsinkin mielenterveyspoissaolot, mikä on sitten kansantaloudellisesti kauhean rakasta, mikä ehkä aiheuttaa sitä, että niiltä, jotka eivät ole sairaslomalla, vaaditaan vielä enemmän. Mitä pitäisi tehdä ja millaisia heikkoja signaaleja, trendejä tai muita on näkökentässä?

Arto: Pitäisi palauttaa työlle merkitys, eli yrityksen pitäisi pystyä kertomaan, miksi se on olemassa. Ja olemassaolon syyksi ei riitä pelkästään se, että yrityksen tehtävänä on tuottaa mahdollisimman hyvät tuotot yrityksen omistajalle, vaan nykyään halutaan, että yritys on ratkaisemassa yhteiskunnallisia ongelmia ja luomassa tulevaisuutta, joka on toiveikas, eli tarttumassa myös ihan planetaarisiin haasteisiin kiinni. Eli mitä yhteiskunnasta poistuu, jos sitä yritystä ei ole ja toisaalta, mitä kaikkea hyvää yhteiskunta saa, kun se yritys on olemassa. Eli se tarkoitus pitää tunnistaa ja sieltä tulee sille työntekijälle merkitys sen ihmisen tekemälle työlle. Tämä on nyt sellainen, mikä on kateissa. Silloin kun me oltiin äärimmäisessä köyhyydessä, josta muuten ei kovin pitkä aika ole, ehkä 80 vuotta. Silloinhan töitä tehtiin siksi, että säilytään hengissä, että saadaan ruokaa pöytään ja saadaan puhdasta vettä käyttöön ja jos tulehdus tulee, päästään lääkäriin, ettei kuolla siihen ja näin poispäin. Että päästään talvelakin kouluun, jos

koulu siinä on, ettei kouluun lähteminen ole kiinni siitä, että kun ei ole talvikenkiä, joilla edetä pakkaspäivänä. Oli hyvin selvä tarkoitus työlle.

Eihän tämä ole mihinkään poistunut, mutta nykyään työille on tullut uusi kerros. Se kerros on ehkä nytten se sellainen verokertymä ja yhteiskunnan hyvinvointirakenteiden ylläpitäminen, että me osallistutaan näihin yhteisiin talkoisiin hyvinvointiyhteiskunnassa työmmeikin avulla. Mutta se uusi kerros, joka tuottaa kokemuksen siitä, että elämällä on vielä parempia syitä, eli että työ palautuu vielä johonkin ylevämpää, on se, että se työ kertakaikkisesti luo tulevaisuuden toivoa sillä tapaa, että se tarttuu niihin haasteisiin, joita tulevaisuus asettaa. Tämän voi nyt palauttaa vaikka niihin megatrendeihin, jotka on tunnistettu, jotka näyttävät olevan sitä todellisuutta, jota seuraavina vuosikymmeninä me elämme todeksi, jos me emme käänne reittiä. Nyt jos nämä kolme kerrosta saadaan yhdistymään työssä, kyllähän sillä työllä alkaa olla jo aika hyviä tarkoituksia, eli siitä tulee merkitykselliseksi koettua työtä. Nythän jos haluaa sen työhyvinvoinnin tätä kautta nähdä, voisikin lähteä palauttamaan sille työille hyviä syitä, eli mitkä kaikki asiat perustelevat sitä, että sitä työtä kannattaa tehdä. Jos nyt löytää yhden syyn, niin hyvä. Mutta jos löytää kaksi, vielä kannattelevampaa. Voi olla, että löytää ihan helposti kymmenen syytä, miksi sitä työtä kannattaa tehdä, mitä tekee. Mutta jos ei yhtään syytä löydä, kyllä silloin se alkaa olla merkityksetöntä työtä. En tiedä, kuinka paljon sellaista työtä tehdään, missä se kokemus on se, että ei ole mitään hyviä syitä tehdä sitä työtä.

Nyt se, mikä on muuttanut tätä työn tekemisen tapaa ja sitä työn tekemisen kulttuuria on se, että me eletään hyvinvointiyhteiskunnassa, jossa nälkäkuolemista ei enää puhuta. Eli se on käynyt yhä pienemmäksi se perussy syy tehdä työtä, se että säilyisi hengissä, koska hyvinvointiyhteiskunnan rakenteet turvaavat sitä hengissä säilymistä. Siksi nyt jos koskaan me tarvitaan niitä uusia kerroksia sille työn merkityksellisyyden tunnistamiselle, että me osattaisiin palauttaa työille hyviä syitä, miksi tehdä sitä työtä. Ja se samahan liittyy myös elämään ylipäättensä, että me pystyttäisiin palauttamaan hyviä syitä omalle olemassaolollemme. Niitä voi löytyä yksi, kaksi, kolme, neljä tai viisitoista tai kaksikymmentä. Niitä kannattaa lähteä tunnistamaan. Siinä auttaa tietysti, jos meillä on yhteys keskenämme ja me yhdessä voidaan vähän pohtia muutakin kuin, että mitä sä teet viikonloppuna.

Markus: Joo ja nyttenkin tässä individualismin ajassa tuntuu, että työntekijöille se oman työn merkityksellisyys on kasvanut ihan tosi isoihin mittasuhteisiin, mikä on tietysti hyvä asia siinä mielessä, että ihmiset hakeutuvat töihin, joita kohtaan ne kenties kokevat jonkinlaisesta paloa tai tarvetta tai just, että kokee itsensä hyödylliseksi. Kun työk in kuitenkin on iso osa ihmisen valveillaoloajasta, ettei se tärkeä aika, mikä meille on annettu, valu hukkaan. Se ei tietenkään tarkoita, että kaikki pääsisivät sinne, mutta siitä voi unelmoita ja sen voi ottaa tavoitteeksi, jota kohti pyrkiä, että haluan tehdä tämältyyppistä työtä ja pyrin siihen suuntaan. Ehkä tässä näinkin olisi joku aika hyvä kasvualue, että ihminen ottaisi kiintopisteen horisontista, että täällä minä haluan olla, miten minä sinne pääsen, jotta minä voisin töissäkin paremmin ja saisin merkityksellisyyden kokemuksen. Eikö se näin mene?

Arto: Kyllä. Se unelma luo sellaista suuntaa sille toiminnalle. Sitten jos vielä oppii sen, että itse asiassa se matkakin sinne kohti unelmaa, se on se juttu. Eli miten mä teen sellaista matkaa, jossa mulla olisi mielekkyyttä jokaisella matkan kilometrillä. Se mielekkyyshän voi tulla vaikka siitä, että kokee, että on kuitenkin tehty niitä asioita, jotka ovat tekemisen arvoisia. Ei ole tehty turhia asioita. Ei tässä olla ihan turhan vuoksi hereillä, vaan valveilla siksi, että kuitenkin kuljetaan jotain ylväitä päämääriä kohti. Ja pienikin liike kohti jotain tavoittelemisen arvoista on parempi kuin ei liikettä ollenkaan. Ajattele, mitä me voidaan saada aikaiseksi, jos me pystyttäisiin tunnistamaan yhteiskunnassa sellaisia suurempia vetäviä unelmia, päämääriä tai tavoitteita, jotka yhdistäisivät meitä. Jos mietitään vaikka nyt energiakriisiä ja sen ilmenemistä Suomessa. Me päätettiin syyskuussa 2022 säästää sähköä. No, me säästettiin syyskuussa 2022 sähköä 13,5 prosenttia. Onko se paljon vai vähän? No, se on yhden ydinvoimalan tuotantokapasiteetin verran. Että sillä lailla. Hetkinen, aika paljon taisi muuten säästyä. Sitten kun kysellään, että miltä se tuntui silloin syyskuussa 2022, ihmiset sanoo, että tosi hyvältä. Huomasin, että voi vaikuttaa asioihin. Voi olla pikkasen jossain suuremmissa missioissa mukana, jossa jokaisella on mahdollisuus pikkasen siihen missioon osallistua tai jättää osallistumatta, mutta jos osallistuu, kokee että hei tässähan tehdään sitä, mitä pitää tehdä. Ylikulutus pois ja yllättäen saadaankin iso muutos aikaiseksi. Kiinnitetään huomiota vaan niihin asioihin, joihin tottumusten vuoksi ei ole viime vuosina ollut tarvetta kiinnittää huomiota, kun energiaa on ollut ihan vaikka kuinka paljon tai siis riittävästi kaikille suomalaisille.

Markus: Toinen hyvä esimerkki tuosta, miten hirveä vaikutus ihmisellä on esimerkiksi tähän ilmastoon ja siihen, minkälaisista hengittä, on just kun tuli korona ja lentorajoitukset ja oikeistaan liikkumisrajoituksetkin Kiinassa ja muualla. Ihmiset näkivät esimerkiksi ensimmäistä kertaa parvekkeeltansa vuoria, joita he eivät ole nähneet, koska siinä on ollut niin iso saastepeite edessä. Se määrä saastetta, mikä tuossa koronan ajanakin säästettiin kertymästä sillä, että ei liikuttu niin paljon varsinkaan lentokoneilla plus tietenkin autoilla. Ihmisen vaikutusvalta siihen, että kuinka paljon saasteita on ihan fyysisesti näkyvissä, on aika mittava. Se on iso valttikka, jota ihminen heiluttelee tällä planeetalla, joka on ainakin toistaiseksi voimassa olevien tietojen mukaan ainut planeetta, jossa on älyllistä elämää havaittu. Se, mitä ihminen sille tekee tahallaan, on kyllä aika surullista. Mutta onneksi tämäkin on tiedossa, että ihminen voi muuttaa käytöstänsä. Toivottavasti ihminen vaan osaa käyttää tätä tietoa hyödyllisesti ja juuri sillä lailla, että tässä ei ole kyse vain minusta, vaan tässä on kyse meistä eikä vain meistä, vaan kaikista maapallon lajeista. Sen jälkeen jos ihminen jostain syystä näännyttää itsensä ja elinympäristönsä, puuthan siellä ja kasvit jatkavat kasvamista varmasti. Ihminen on vähän niin kuin dinosaurus, että ei sekään ole voittamaton, vaikka dinosauruksetkin varmaan kuvittelivat, että olemme isoja ja mahtavia ja meille ei kukaan mitään voi. Kunnes sitten tapahtui kaikkea, mihin he eivät voineet vaikuttaa. Ihminen voi vaikuttaa omaan toimintaansa kyllä.

Arto: Tuo on se kiinnostavuus, että mikä sitten on riittävästi. Me sanotaan, että niin no, mutta nuo kiinalaiset tuolla, nehän tätä hommaa liidaa, kun niitä on niin paljon. Sitten meiltä jää havaitsematta se, että itse asiassa meidän hyödykkeet tulevat just sieltä Kiinasta, että ollaanhan mekin mukana sitä ongelmaa tuottamassa, joka nyt sitten voidaan palauttaa vaikka kiinalaisiin. Se on ihan loputon suo, että mikä on riittävän suurta tai mikä ei riitä. Jos ajatellaan kaikkeuden kokonaisuudessa nyt tällaista yhtä planeettaa tässä meidän galaksissa, jossa siis on näitä

aurinkokuntiakin miljardeja ja sitten näitä Linnunrata tyyppisiä kokonaisuuksia muita galaksejakin miljardeja ja niissä miljardeja planeettoja ja näin pois päin. Hetkinen, jos nyt yksi tällainen kuitenkin hyvin ainutlaatuinen planeetta poistuu tästä kokonaisuudesta, ei mikään muutu juurikaan. Siinä mielessä eihän millään ole mitään väliä, mutta jos tuolle tielle lähtee, ettei millään ole mitään väliä, vetää maton alta oman elämänsä mielekkyydeltä. Siksi pikemminkin kannattaa ajatella niin, että kaikella on vähän väliä. Ja ei niinkään sen nopeus, vaan oikea suunta. Jos me tehdään liikettä kohti oikeata suuntaa, silloin syntyy sellaista suurta ja ylevää, joka vahvistaa tulevaisuuden toivoa. Siksi tarvitaan niitä päämääriä, jotka on sanotettavissa konkreettisesti päämääriksi, jotka voivat luoda kiintopisteitä, miten säilytettäisiin elämä ja miten me luotaisiin toistemme välille vuorovaikutusta, missä me koetaan kiinnittymistä, toisiimme kuulumista, yhteenliittymistä ja kokemusta siitä, että mä saan tunnustuksen mun omasta arvokkuudestani sellaisena kuin mä olen.

Markus: Tähän lopuksi kysyisin, että kun on tosiaan tämä Riisutaanko?-kampanja, jossa näitä häpeää, pelkoja, ennakkoluuloja ja muuta pyritään riisumaan itseltänsä pois. Onko sulla jotain tapoja, tottumuksia, ajatuksia tai pelkoja, joista sinä haluaisit päästä eroon?

Arto: Mä haluaisin vahvistaa joka päivä sitä uskoa, että tulevaisuudesta saadaan tehtyä hyvä. Silloin jos mulle hiipii sellainen pelko, ettei tässä taida meille hyvin käydä, vaan pikemminkin huonosti, mä yritän löytää perusteita, että hei on kuitenkin mahdollista vielä, että meille käy hyvin. Nyt näyttää siltä, että tässä oikeasti pitäisi aika nopeasti tehdä isoja muutoksia ja se alkaa viemään toiveikkuutta tulevaisuuden suhteen pois, mutta samalla me myös tiedetään, että vielä kaikki on mahdollista, mutta nyt täytyy toimia. Nyt ei ole aikaa enää ajatella niin, että no meidän jälkeemme elävät sitten tuumailevat, mistä kurssi hyvälle tulevaisuudelle. Ei, vaan me ollaan nyt ne tekijät, jotka päättävät sen kurssin. Siinä mielessä haluaisi kiinnittää itseänsä jatkuvasti tulevaisuuden pelon sijasta rohkeaan tekijyyteen, jossa me otetaan kiinni siitä toivosta, joka kuitenkin on vielä olemassa ja sen toivon kannattelemana aletaan tekemään kaikki se, mitä pitää tehdä.

Markus: Kiitos Arto O. Salonen vierailusta. Tämä oli loistavaa. Näillä eväillä maailma pelastuu tai ainakin on oikeaan suuntaan menossa.

Arto: Kiitos paljon.

[pianomusiikkia]